Ex. A. [107.]

N. M:s vägledn
Utst.-kat.

TILLFÄLLIG UTSTÄLLNING AV TEXTILIER
FRÅN HÄLSINGLAND
1961

Hälsingland hör till de landskap som äger en rik tradition på den textila slöjdens område, mest känd är väl den för vårt land både till omfattning och kvalitet anmärkningsvärda linproduktionen. Omkring 1300 erhöll hälsingebönderna rätt att betala kronoskatten i lin, vilket visar att linodlingen redan vid den tiden var betydande. Under frihetstiden, då statsmakterna på allt sätt sökte stimulera produktionen inom landet blev den norrländska linspinningen och linnevävnaden föremål för uppmuntran och stöd. I Söderhamn anlades ett linnekompani för damastvävnad, som 1729 flyttades till Flor i Mo socken och var i verksamhet ända till 1844. Här vävdes utom den välkända Flors damast som t.o.m. låg på konungens bord även enklare linnevävnader t.ex. nättelduk, dräll och tältduk. Bakom denna yrkes- och fabriksmässigt bedrivna produktion ligger som grogrund en livlig folklig utövning, som långt fram på 1800-talet utgjorde en stor ekonomisk tillgång. I Delsbo socken t.ex. hade nästan varje gård inkomster av linodling och linneväveri. De stora gårdarna kunde på 1850-talet ha ett lager av 1.000 - 1.500 alnar linneväv. Även om det mesta var till försäljning såg man till att husets eget förråd av sänglinne var väl försett. Knappast i något annat landskap finner man en så rik bäddutstyrsel. Hälsingegården på Skansen kan övertyga besökaren på den punkten. Madrassvar av grovt, glänsande hellinne, kuddvar, hänglakan av fin lärft, som låg över madrassen ända ned till golvet och avslutades med broderier, spetsar och tofsar. Därovanpå breddes underlakanet, vilket i sin tur skulle hänga en bit ned på hänglakanet. Överst lades ett fälltäcke eller på sommaren ett trastäcke med inplockat mönster eller en prydnadsrya. Örngotten skulle ha samma dekoration som hänglakanet. Lägger man därtill förlåtar i vit- och blårandigt linne

NORD. MUS. BIBL. STOCKHOLM

Postadress (även för Skansen): Nordiska museet, Stockholm NO Telefon 63 05 00

och handkläden med rikt broderi kan man väl förstå att kvinnorna måste ha fått stora möjligheter att utöva sina textila färdigheter. De storartade broderierna i rött på vitt lärft som visas i fönstermontern har utvecklat sig på grundval av den storartade hälsingska bäddkulturen. Detsamma gäller de storartade spetsarna i rött och vitt som gjordes särskilt i Delsbo och Ovanåker. Den s.k. näversömmen har utövats mest i Bjuråker, men också i Ljusdal och Delsbo. Där hör naturligtvis också först och främst Delsbo-sömmen hemma liksom Järvsö-sömmen i Järvsö. Ryorna har särskilt omhuldats i Ljusnans och Voxnans dalgångar samt i Delsbo, medan trastäckena vävda med linnetrasor i rosengång och med inplockat mönster användes som sommartäcken särskilt i Järvsö och Delsbo.

Har bädden varit en inspirationskälla för den kvinnliga slöjden har den länge bevarade lokala egenarten i dräkten varit en annan.

Vackra band har vävts i bandstol till förkläden, strumpeband och kantband. Härtill har också brukats pinnade och flätade band. Skjortor, överdelar och särkar är fint sömmade och broderade med linningsbroderi, initialer och årtal. Det förnämsta i spets och broderi har man ägnat huvudbonaden där "stycket" i tunt vitt tyg arbetades i utsökt vitbroderi eller knypplades i ett grovt men stramt mönster. Väskorna i påläggssöm eller med ett ytterst spirituellt silkebroderi, som verkar att vara ritat av någon bygdekonstnär ger ett intressant bidrag till den hälsingska slöjdens karaktär.

Helt ensamstående egenartad och livsglad i mönster och färgprakt är stickningen i Hälsingland, som i tröjorna från Delsbo och Bjuråker liksom koncentrerar det praktfulla, storslagna och litet vilda i de hälsingska folkkonsten.